

Farmācijas profesors Eduards Svirlovskis (1874–1949)

*Venta Šidlovska, Olga Kiseļova,
Baiba Mauriņa, Dzintra Bernāte*

Rīgas Stradiņa universitāte, Zāļu formu tehnoloģijas katedra, Latvija

Ievads. Latvijas Augstskolas tapšanā kopš 1919. gada rudens kopā ar farmācijas maģistru profesoru Eduardu Zariņu (1876–1947) piedalījās farmācijas maģistrs Eduards Svirlovskis. 1924. gadā viņš izveidoja Farmakognozijas katedru un vadīja to līdz pat 1944. gadam. Arī Farmakognozijas institūts bija viņa iecerēts un radīts, lai varētu Latvijā veikt nozīmīgus zinātniskus pētījumus farmakognozijā, kas ir viens farmācijas studiju pamatpriekšmetiem.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis ir apkopot publicētos un nepublicētos avotos pieejamo informāciju par profesora Eduarda Svirlovskā dzīves gājumu, ģimeni un darbību farmakognozijas kā mācību priekšmeta un kā zinātnes nozares radīšanā Latvijā. Darbs ir retrospektīvs, tajā izmantota informācija no Zaļenieku baznīcas grāmatām, Ūziņu bibliotēkārū savāktie materiāli, Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāli un 20. gadsimtā izdotie literatūras avoti un periodika. Īpaši vērtīgi ir Latvijas Farmaceitu žurnāli (1923–1939).

Rezultāti. Profesors Eduards Svirlovskis dzimis 1874. gada 10. novembrī Zemgalē, Ūziņos, Jāņa Svirlovskā ģimenē. Pirmās skolas gaitas Eduards Svirlovskis uzsāka Ūziņu pamatskolā, turpināja izglītību Jelgavas klasiskajā ģimnāzijā. Sekoja mācekļa gadi farmācijas maģistra Jāņa Hertelā aptiekā Jelgavā. Aptiekāra palīga eksāmenus viņš nokārtoja Tērbatas Universitātē, tad strādāja Torņakalna aptiekā Rīgā un vēlāk devās klejotumos uz Kaukāzu. Laikā no 1899. līdz 1906. gadam Svirlovskis studēja farmāciju Tērbatas Universitātē, kur ieguva arī farmācijas maģistra grādu. 1908. gadā farmācijas maģistrs Kārlis Krēslis (1860–1929) uzaicināja Svirlovski uz Pēterburgu, piedāvājot Pēterburgas Farmaceitu biedrības žurnāla redaktora amatu un Ķīmiski-bakterioloģiskās laboratorijas vadītāja vietu. 1914. gadā Svirlovskis bija komandējumā Šveicē, kur iepazinās ar farmakognozijas pamatlicēju Bernes Universitātes profesoru Aleksandru Čirhu (1856–1939). 1916. un 1917. gadā Svirlovskis strādāja Semirečjē, kur viņš sekmīgi nodarbojās ar opija magoņu kultivēšanu un opija iegūšanu. No 1919. gada viņš kopā ar profesoru Eduardu Zariņu uzsāka darbu pie farmaceutiskās izglītības veidošanas Latvijā. Farmakognozijas katedras vadītājs un vadošais mācībspēks viņš bija no 1924. līdz 1944. gadam. Farmakognozijas katedras ietvaros Svirlovskis izveidoja Farmakognozijas institūtu, kurā norisinājās intensīvs zinātniskais darbs. Tajā piedalījās katedras darbinieki un studenti-diplomandi. E. Svirlovskis 1923. un 1924. gadā bija Latvijas Farmaceitu žurnāla redaktors.

Secinājumi. Eduards Svirlovskis ieguva pamatīgas zināšanas Tērbatas Universitātē. Dzīvojot un strādājot Pēterburgā un Semirečjē, Svirlovskis ieguva pieredzi gan zinātniskajā, gan organizatoriskajā darbā. Zināšanas tika papildinātas arī komandējumos uz Šveici, Vāciju, Itāliju, Austriju, Grieķiju un Dienvidslāviju. Pateicoties profesora zināšanām, smagam darbam un neatlaidīgam raksturam, Latvijas Universitātes studentiem tika dota iespēja apgūt vienu no farmācijas bāzes disciplinām – farmakognozi.